

ГЕОСАЯСИ ОҚИҒАЛАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫНА ӘСЕРІ

Укибаева Жанна Аскаровна

магистрант кафедра «Қаржы», Университет «Туран», ҚР, қ. Алматы

Адаева Назыкуль Аманбековна

научный руководитель, Ғылыми жетекшісі, қауымдастырылған профессор кафедрасы
«Менеджмент» Университет «Туран», ҚР, қ. Алматы

GEOPOLITICAL EVENTS AND THEIR IMPACT ON THE FINANCIAL SECTOR OF KAZAKHSTAN

Zhanna Ukibaeva

Master's student at the Department of Finance, Turan University, Republic of Kazakhstan, Almaty

Nazikul Adaeva

Scientific adviser, Associate Professor at the Department of Management, Turan University, Republic of Kazakhstan, Almaty

Аннотация. Бұл зерттеу қазіргі геосаяси оқиғалардың Қазақстанның қаржы секторына әсерін талдауға арналған. Зерттеудің мақсаты-жаһандық өзгерістер жағдайында елдің қаржы жүйесінің құрылымындағы негізгі тенденциялар мен өзгерістерді анықтау. Ресми әдістерді қолданбай, зерттеулер геосаяси орта мен қаржы институттары арасындағы байланысты ашуға, сондай-ақ жаһандық саяси тұрақсыздық жағдайында қаржы институттарының ықтимал қиындықтары мен мүмкіндіктерін талдауға тырысады. Осы зерттеудің нәтижелері Қазақстанның қаржы секторындағы ұзақ мерзімді перспективаларды түсіну және тәуекелдерді тиімді басқару үшін құнды ақпарат береді.

Abstract. This research aims to analyze the impact of contemporary geopolitical events on the financial sector of Kazakhstan. The study seeks to identify key trends and changes in the country's financial system structure in the context of global dynamics. Without relying on formal methodologies, the research aims to uncover the interconnections between the geopolitical environment and financial institutions, as well as analyze potential challenges and opportunities faced by financial institutions amid global political instability. The outcomes of this study will provide valuable insights for understanding long-term perspectives and effective risk management in Kazakhstan's financial sector.

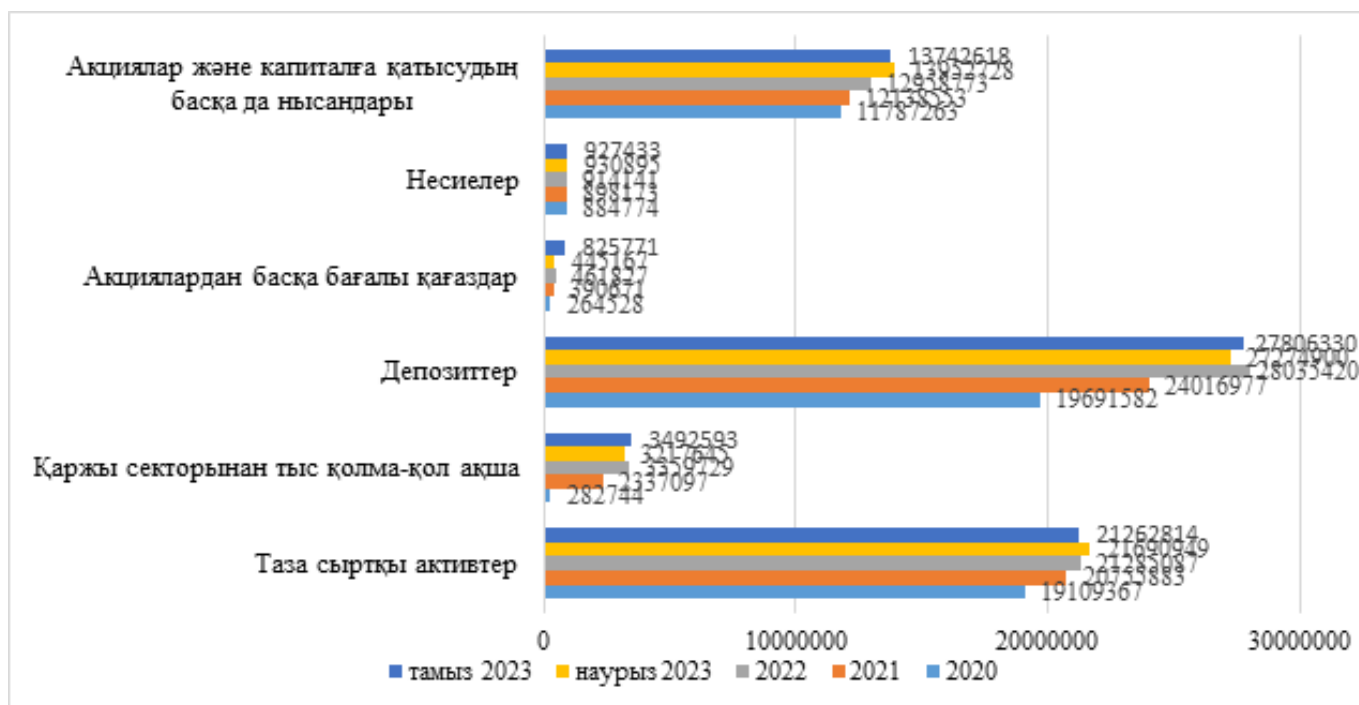
Кілт сөздер: Геосаяси оқиғалар, қаржы секторы, Қазақстан, үрдістер, құрылымдық өзгерістер, жаһандық динамика, өзара байланыстар, қаржы институттары, сын-тегеуріндер, мүмкіндіктер, тәуекелдерді басқару.

Keywords: Geopolitical events, financial sector, Kazakhstan, trends, structural changes, global dynamics, interconnections, financial institutions, challenges, opportunities, risk management.

Геосаяси оқиғалар әртүрлі секторларға әсер ете отырып, ұлттардың экономикалық ландшафтын қалыптастыруда шешуші рөл атқарады және қаржы саласы олардың салдарына әсіресе осал болып табылады. Осы зерттеу қазіргі геосаяси оқиғалар мен Қазақстанның қаржы секторы арасындағы күрделі өзара байланыстарды зерттеуге арналған. Елдің экономикалық құрылымының маңызды құрамдас бөлігі ретінде қаржы секторы өзгермелі жаһандық геосаяси контексте динамикалық қиындықтар мен мүмкіндіктерге тап болады [1]. Геосаяси өзгерістер аясында біздің жұмысымыз қазақстанның қаржы секторына әсерін жан-жақты талдауға бағытталған. Саяси қақтығыстар, сауда соғыстары және басқа да геосаяси оқиғалар қаржы нарықтарында елеулі ауытқуларға әкеп соғуы мүмкін қазіргі әлем жағдайында бұл өзгерістердің Қазақстан экономикасына әсерін зерттеу аса маңызды болып табылады. Негізгі тенденциялар мен құрылымдық өзгерістерді анықтай отырып, зерттеу геосаяси күштер мен қаржы институттары арасындағы күрделі қатынастарды нақтылауға тырысады. Қиындықтар мен мүмкіндіктерді зерттеу қаржы секторының геосаяси динамикадан туындайтын қиындықтарды қалай бағдарлануы және бейімделуі туралы нақты түсінік береді. Ақыл-ой картасын, су асты логикасын және сандық әдісті пайдалана отырып, біздің зерттеуіміз Қазақстанның қаржылық тұрақтылығы анықтау олып табылады. Нәтижелер академиялық пікірталасқа ғана емес, сонымен қатар қазіргі геосаяси өзгерістер жағдайында қаржы секторында ақпараттандырылған стратегиялық шешімдер қабылдауға көмектеседі деп болжануда. Әлемдік аренада дамып келе жатқан геосаяси оқиғалар жаһандық динамиканы қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Халықаралық қатынастардағы өзгерістер, аймақтық қақтығыстар, сауда соғыстары мен эпидемиялар сияқты заманауи сын-қатерлер саяси тұрақтылық пен экономикалық ортаға әсер етеді. Бұл оқиғалар қаржы нарықтары мен институттарына әсерін түсіну үшін маңызды контекст жасайды.

Соңғы жылдары геосаясаттағы жаһандық өзгерістер экономикалық трендтерді қалыптастырудың маңызды факторына әр түрлі аймақтардағы саяси дағдарыстар инвестициялық шешімдерге және әлемдік экономиканың жалпы тұрақтылығына әсер ететін белгісіздік тудырды [2].

Осы оқиғаларды ескере отырып, әлемдік қаржы институттары валюта бағамдарының ауытқуы, облигациялар ставкаларының өзгеруі және бағалы қағаздар нарығындағы тәуекелдердің күшеюі сияқты ерекше қиындықтарға тап болады. Қаржы секторына геосаяси факторлардың әсерін бағалау қаржы ұйымдарының алдында тұрған тәуекелдер мен мүмкіндіктерді түсіну үшін өте маңызды болады. Осыған байланысты Қазақстанның қаржы секторына шолу жасап (1-сурет), талдау жасадық.

Сурет 1. Қазақстанның қаржы секторына шолу, млн. тг.

Ескерту - [3] дереккөз негізінде жасалған

1-суретке көріп тұрғандай, қаржы секторларының 2023 жылғы өсімі басқа жылдардан қарағанда жоғары. 2023 жыл бойынша таза сыртқы активтертер 21,1 млн теңгені құраған, бұл 2022 жылмн қарағанда 0,1% - ға төмендеу. Ал елдегі несие саласына келетін болсақ, 2023 жылы 0,5% - ға дейін өсті. Шет елдің бағамының несиелер негізінен долларға қатысты теңге бағамы 3,2% - ға нығаюына байланысты 4,9% - ға азайды. Активтер 13,8 трлн теңгені құрап, бұл банктер клиенттер үшін өз міндеттемелерін толық қызмет көрсетуге итермелейді. [4].

Геосаяси оқиғалар кезеңіндегі Қазақстанның қаржы секторы жай-күйінің маңызды аспектілерін қамтиды.

Әлемдік экономикалық дағдарыстың әсерін фа кторларға бөлу:

- мұнай бағасының төмендеуі: мұнай бағасының төмендеуі, әсіресе экономикалық дағдарыс кезінде, банктер мен компанияларға қаржылық көрсеткіштердің нашарлауы және пайданың төмендеуі түрінде қиындық туғызады.
- қарыздар мен дефолттардың өсуі: қарыздардың ұлғаюы және компаниялардың дефолт жағдайлары Қазақстан алдында тұрған қаржылық сын-қатерлерді баса көрсетуі мүмкін.
- саяси қақтығыстар: саяси қақтығыстар Қазақстандағы инвестициялар мен бизнеске айтарлықтай әсер етіп, қаржы секторы үшін белгісіздік пен тәуекел тудыруы мүмкін.
- санкциялар мен шектеулер: шетелдік инвесторларға арналған санкциялар мен шектеулер капиталдың қол жетімділігіне әсер етіп, инвестициялық климатқа әсер етуі мүмкін.

Бұл шолу геосаяси оқиғалар кезеңінде Қазақстанның қаржы секторы тап болатын сценарийлердің күрделілігін, сондай-ақ оның орнықтылығын қамтамасыз ету үшін кешенді талдау мен тиімді стратегиялық шаралар қабылдау қажеттігін атап көрсетеді [5].

Геосаяси жағдайлар Қазақстанға қандай әсерлерін береді және қандай өзекті мәселелер тұдырады деген сұраққа жауап табу үшін, осы мәселелердің басынд ақандай негізгі мәселені табу үшін Эдвард де Бононың су асты логикасын қарастырдым (кесте 1). Автор графикалық

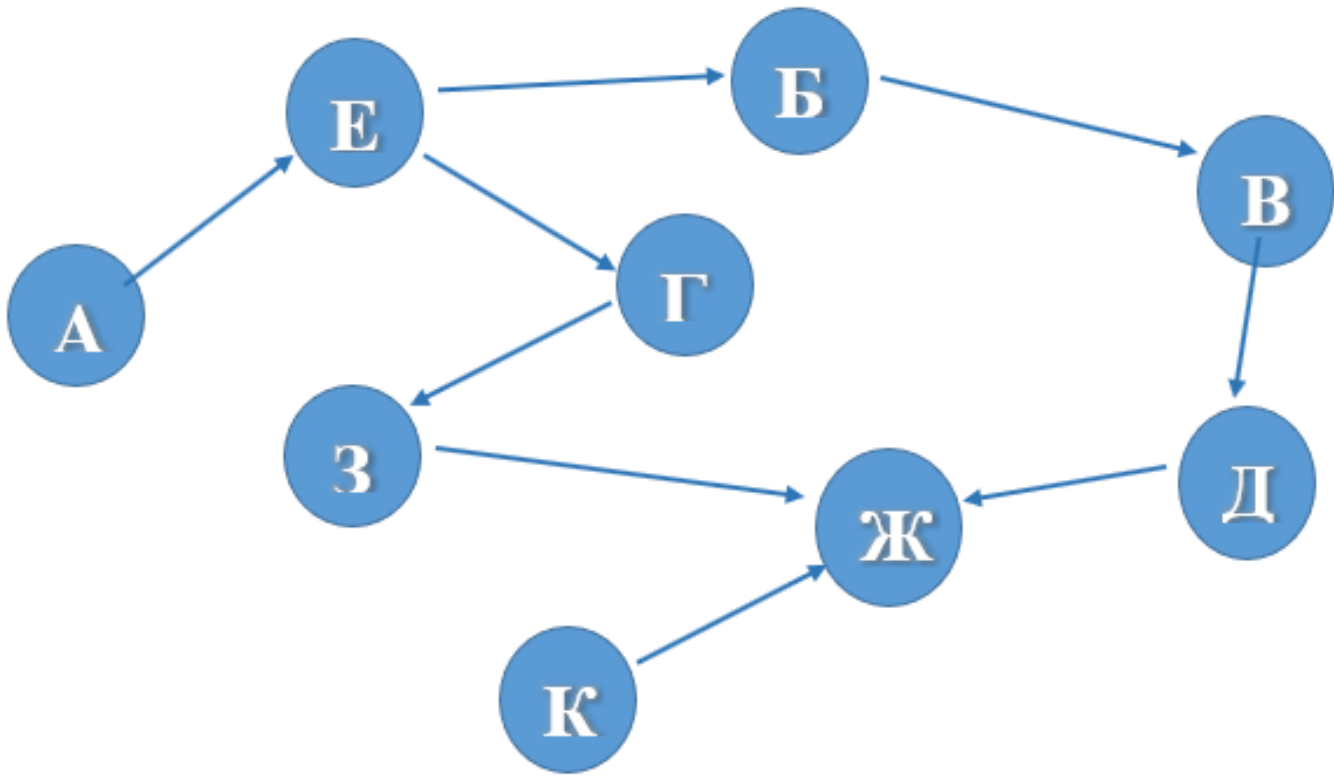
ағындарды қолдану арқылы практикалық мәселелерді шешуге мүмкіндік беретін тиімді ойлау әдісін ұсынады.

Кесте 1.

Қазақстанның қаржы секторына геосаяси оқиғалардың әсерін туындаған мәселелер

А	саяси тұрақсыздықтың болуы	
Б	валюталық тәуекелдер	
В	инфляцияның болуы	
Г	капитал ағыны мен инвестициялардың азаюына әкеп соғуы	
Д	банк жүйесінің әлсіреуі	
Е	сауда шектеулері	
Ж	аймақтағы экономикалық жағдайдың нашарлауы	
З	шикізат ресурстарына тәуелділік	
К	қаржылық тұрақсыздық	
Ескерту: автор өзі құрастырған		

Бұл мәселелер Қазақстанның қаржы секторына геосаяси оқиғалардың әсерін терең талдаудың және тәуекелдерді барынша азайту және қазіргі жағдайда тұрақтылықты қамтамасыз ету бойынша стратегияларды әзірлеудің маңыздылығын көрсетеді.

Сурет 2. Геосаяси оқиғалар және олардың Қазақстанның қаржы секторына

Валюта бағамындағы өзгерістер Қазақстанның халықаралық саудасына айтарлықтай әсер етуі мүмкін. Ұлттық валюта құнының төмендеуі қазақстандық тауарларды әлемдік нарықта бәсекеге қабілетті ете алады, алайда бұл импорттың құнын арттыруы мүмкін, бұл халықтың өмір сүру құнына және инфляцияға әсер етеді. Геосаяси өзгерістер кезінде Қазақстанның қаржы секторының жай-күйіне байланысты проблемаларды шешу үшін мынадай стратегиялар мен шараларды қарауға болады[6]. Қазіргі әлемде жаһандық геосаяси өзгерістердің тұрақты ықпалында бола отырып, Қазақстанның қаржы нарықтары елдің экономикалық өмірінің аса маңызды аспектісін білдіретін серпінді өзгерістердің орталығында тұр. Жалпы, геосаяси өзгерістер сын-тегеуріндердің қайнар көзіне айналуға, сонымен қатар Қазақстан үшін жаңа мүмкіндіктер береді. Әлемдік қоғамдастықпен белсенді бейімделу, тиімді реттеу және стратегиялық ынтымақтастық елге осы сын-қатерлерді ойдағыдай еңсеруге және қазіргі геосаяси ландшафт жағдайында орнықты және инновациялық дамуға өз жолын жалғастыруға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиет көздері:

1. Влияние геополитических событий на мировые финансовые рынки. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: https://finance.kz/articles/zagolovok_vliyanie_geopoliticheskikh_sobytiy_na_mirovye_finansovy_e_gynki-7700 (дата обращения: 21.11.2023);
2. Геополитическая обстановка в 2023 году: анализ и прогнозы за первое полугодие [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://investim.guru/stati/geopoliticheskaya-obstanovka-v-2023-godu-analiz-i-prognozy-za-pervoe-polugodie> (дата обращения: 21.11.2023);
3. ҰЛТТЫҚ СТАТИСТИКА БҮРОСЫ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <HTTPS://STAT.GOV.KZ/> (дата обращения: 23.11.2023);
4. Рост по всем фронтам: какие секторы выросли на финрынке Казахстана [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://www.zakon.kz/finansy/6401937-rost-po-vsem-frontam-kakie-sektory-vyrosli-na-finrynke--kazakhstana.html> (дата обращения: 23.11.2023);
5. Как антироссийские санкции отразились на финансовой системе Казахстана, рассказали в Нацбанке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: <https://www.zakon.kz/ekonomika-biznes/6009039-kak-antirossiiskie-sanktsii-otrazilis-na-finansovoi-sisteme-kazakhstana-rasskazali-v-natsbanke.html> (дата обращения: 24.11.2023);
6. Что ждет казахстанскую и мировую экономику в 2023 году – мнения экспертов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: URL: https://www.inform.kz/ru/chto-zhdet-kazahstanskuyu-i-mirovuyu-ekonomiku-v-2023-godu-mneniya-ekspertov_a4000785 (дата обращения: 24.11.2023);